

REZUMAT TEZĂ DE DOCTORAT
AUTORUL MEDIAT ÎN DREPTUL PENAL

Cuvinte cheie: autor mediat, aparat organizat de putere, teoria dominației asupra faptei, autorul din spatele autorului, control asupra voinței de a acționa

Prezenta lucrare are ca obiect elucidarea configurației doctrinare a figurii autorului mediat în dreptul penal, autorul mediat fiind o instituție juridică mai puțin amintită și cunoscută în peisajul juridic autohton, în condițiile în care, în mod tradițional, o mare parte a teoreticienilor și legiuitorului s-au arătat ostili adoptării acesteia. Ca urmare a faptului că, în general, s-a apreciat, anterior, că eventuala îmbrățișare a instituției juridice a autoratului mediat ar fi lipsită de interes pe plan național, aceasta nu a făcut, până acum, obiectul unei analize exhaustive în doctrina română.

Pornind de la ideea directoare că știința dreptului este într-o continuă transformare evolutivă, iar identificarea criteriilor adecvate de distingere între autorat și participație reprezintă una dintre eternele preocupări ale acesteia, ne-am propus să abordăm tema autoratului mediat în profunzime. Avem convingerea fermă că orice discuție concretă în legătură cu utilitatea, pragmatismul și viabilitatea implementării și utilizării figurii juridice corespunzătoare acestuia poate fi purtată doar pe baza unei tratări minuțioase a conceptului, a temeiurilor teoretice aflate la baza construirii sale și a consecințelor juridice la care conduce.

Cea dintâi mențiune a figurii juridice a autorului mediat datează din anul 1828, fiind ulterior preluată, dezvoltată și utilizată în doctrină. Multă vreme a fost menționat, în literatura de specialitate, *autorul moral* al infracțiunii, fără a i se atribui un caracter clar determinat și fără a se distinge, pe alocuri, între instigatorul în sens restrâns și autorul mediat, ca forme distincte de manifestare. Numai după aproape un secol de la primele mențiuni referitoare la autorul mediat a ajuns să fie conturată figura juridică corespondentă acestei noțiuni, sub denumirea generică de ”*autorul din spatele autorului*”.

Viziunea actuală asupra noțiunii de autor, în contextul mai larg al temei participației penale, este rezultatul unei îndelungate și complexe evoluții a teoriei generale a infracțiunii, a conceptului de infracțiune și a standardelor pe care trebuie să le respecte normele de incriminare, în strânsă legătură cu finalitatea preconizată a aplicării lor, respectiv identificarea persoanelor care se fac răspunzătoare de săvârșirea unor infracțiuni și angajarea răspunderii penale a acestora. Stadiul de dezvoltare a științei penale demonstrează că subiectul formulei optime de diferențiere între autorat și participație, pe de o

parte, respectiv între autoratul mediat și participație, pe de altă parte, este departe de a fi fost închis. Nu este nevoie să privim mai departe de sistemul de drept spaniol pentru a ne lămuri sub acest aspect.

Potrivit Codului penal din Spania, sunt autori aceia care comit fapta ei înșiși, împreună sau prin intermediul altei persoane de care se folosesc ca de un instrument, respectiv sunt considerați autori instigatorii direcți și complicii necesari. Deși legiuitorul utilizează sistemul parificării pedepselor, problema criteriilor adecvate de diferențiere între aceștia face obiectul unei dezbateri vii, atât în doctrină cât și în jurisprudență.

Astfel, deși cea mai mare parte a doctrinei spaniole favorizează teoria obiectiv-formală, o altă parte îmbrățișează teoria dominației asupra faptei, tocmai în considerarea acomodării figurii juridice a autorului mediat, a cărei existență este afirmată normativ. Ambele teorii sunt îmbrățișate doctrinar și jurisprudențial, coexistând, în pofida faptului că ele sunt, în esență, incompatibile.

În doctrina juridică a statelor care cunosc figura juridică a autorului mediat, aceasta este tratată ca un concept de natură prejudicială și reprezintă, pe alocuri, chiar un barem de verificare a viabilității potențialelor teorii aplicabile în materie de autorat.

De asemenea, instanțele penale internaționale sunt într-un continuu demers de formulare și cizelare a teoriilor de determinare și atribuire a răspunderii penale persoanelor implicate în activitatea infracțională, preluând, analizând și dezvoltând în mod organic teorii și configurând propriile concepte juridice asupra autoratului și participației.

În sfârșit, nu poate fi negată o oarecare natură primară intuitivă a autoratului mediat, ale cărei ecouri se manifestă inclusiv în spațiul juridic autohton, fie că ne raportăm la așa-zisa modalitate de comitere a faptei prin acțiunea victimei, fie că ne raportăm la anumite ipostaze de utilizare a unei persoane care nu are conștiința ilicitului ori căreia faptele nu îi sunt imputabile.

O dovadă incontestabilă a preocupărilor doctrinei de a elucida regimul autoratului și participației o reprezintă abordarea subiectului în cadrul lucrărilor de la Atena din cadrul celui de-al VII-lea Congres al Asociației Internaționale de Drept Penal, desfășurat în perioada 26 septembrie – 02 octombrie 1957. Cu această ocazie a fost confirmată, practic, atât individualitatea aparte a autoratului mediat, cât și detașarea figurii juridice corespondente de orice teorie anume de determinare a autoratului. Din rezoluțiile adoptate de congres în privința temei I, intitulată ”*Orientarea modernă a noțiunilor de autor al infracțiunii și de participație la infracțiune*”, rezultă că ”*Este autor mediat acela care determină să comită o infracțiune pe un executant care nu poate fi responsabil.*”.

Interesul pentru tema aleasă a fost suscitată inițial, de trimiterile extrem de lacunare identificate în doctrina românească, cu privire la temeiurile și mecanismele ce stau la baza autoratului mediat, respectiv la soluțiile la care conduce utilizarea acestuia. Pe de o parte, ne-am propus să stabilim dacă,

într-adevăr, autorul mediat nu este nimic altceva decât o ficțiune juridică, astfel cum se afirmă de o parte a doctrinei românești. Pe de altă parte, am urmărit să verificăm dacă într-adevăr utilizarea acestei figuri juridice conduce la soluții absurde, contrare principiului legalității, sau dacă lasă neacoperite clase întregi de infracțiuni, în cazul cărora ar lipsi, astfel, temeiul legal care să permită atragerea răspunderii penale a unora dintre intervenienți.

Prin demersul științific întreprins am clarificat, mai întâi, prototipul autorului mediat, respectiv coordonatele definitorii ale conceptului și specificul conduitelor atribuibile acestora. Pornind de la conținutul intrinsec al noțiunii de autor mediat, am analizat dacă această figură juridică are o identitate proprie, *sui-generis*, în sistemul mai larg al teoriei infracțiunii și antrenării răspunderii penale, respectiv în ce măsură este derivată din și dependentă de celelalte elemente componente ale sistemului de drept penal în care îi este dezbătută și verificată viabilitatea.

Teza de doctorat este structurată în douăsprezece capitole, fiecare dintre acestea fiind împărțit, la rândul său, în secțiuni și subsecțiuni, în conformitate cu necesitatea de sistematizare a aspectelor punctuale analizate.

Primul capitol este dedicat identificării semnificației substanțiale proprii a figuri juridice a autorului mediat, pornind de la modalitatea de definire a conceptului mai cuprinzător aferent categoriei însăși, cel de autor. În cadrul acestui capitol am clarificat aspectul că există o figură juridică a autorului mediat, a cărei configurație este determinată doctrinar, respectiv o expresie normativă a instituției juridice analizate, acolo unde legiuitorul a optat pentru consacrarea legislativă a acesteia. În plus, am analizat caracterul prejuridic al noțiunii și dependența de coordonatele teoretice specifice sistemului de drept în cadrul căruia se operează.

Cel de-al doilea capitol al lucrării este consacrat examinării viabilității autoratului mediat în cadrul diferitelor sisteme doctrinare existente în materia autoratului și participației, într-o încercare de a stabili care sunt limitele doctrine absolute dincolo de care figura juridică analizată își pierde sensul.

Fără a ne fi propus să analizăm în detaliu toate teoriile de determinare a noțiunii de autor, sub aspectul mecanismelor utilizate, am subliniat importanța practică pe care o are ancorarea discuției într-un sistem de coordonate prestabilit. Am început cu o scurtă expunere a modului în care a fost tratată figura juridică a autorului în dreptul penal și a diferitelor direcții pe care aceasta a fost dezvoltată și circumstanțiată, oprindu-ne asupra câtorva dintre aspectele punctuale în raport de care au fost formulate teoriile lansate de-a lungul timpului în domeniu, pentru a ne concentra, în cele din urmă, atenția, asupra elementului central al cercetării noastre, respectiv instituția autorului mediat.

Al treilea capitol al tezei este dedicat analizării temeiurilor teoretice ale autoratului mediat și modalităților juridice concrete de manifestare ale acestor temeiuri, din perspectivă practică. Astfel, am

tratat, mai întâi, semnificația ideii de dominație asupra voinței de a acționa a autorului nemijlocit, pentru a continua, ulterior, cu o analiză a fiecăreia dintre formele juridice de manifestare a unei atare dominații – prin constrângere, eroare, sau ca urmare a iresponsabilității persoanei utilizate drept instrument de comitere a faptei.

În cadrul celui de-al patrulea capitol al lucrării am abordat limitele controlului exercitat de persoana din umbră asupra autorului nemijlocit al faptei, orientându-ne demersurile în trei direcții diferite. Într-o primă secțiune ne-am referit la ipoteza existenței unui deficit intelectual în ceea ce îl privește pe agent, care fie nu știe că deține posibilitatea de a controla săvârșirea faptei, fie crede, în mod eronat, că deține această posibilitate, deși în realitate lucrurile stau diferit. Cea de-a doua secțiune este dedicată examinării efectelor pe care le produce existența unui deficit volitiv în ceea ce îl privește pe agent, când nu își poate controla impulsurile sau este victima unei constrângeri, iar ultima secțiune abordează ipotezele de exces al terțului utilizat drept instrument în comiterea faptei.

Pe parcursul capitolelor V – VII am analizat fiecare dintre formele concrete de manifestare ale autoratului mediat în parte, pentru a elucida mecanismele concrete aflate la baza posturii de care se bucură autorul mediat în cadrul demersului infracțional, de natură să îi atribuie rolul de actor principal.

Al cincilea capitol cuprinde analiza detaliată a mecanismelor care întemeiază dominația asupra faptei în cazul utilizării unei persoane care se află în postura de a comite fapta în condițiile unei cauze justificative. Prima secțiune cuprinde o prezentare a fundamentului teoretic al mecanismelor care asigură controlul asupra faptei în astfel de cazuri, în cadrul secțiunilor subsecvente fiind tratată, separat, fiecare dintre cauzele justificative.

Cel de-al șaselea capitol a fost dedicat examinării ipotezelor de autorat mediat în care autorul nemijlocit acționează sub imperiul unei cauze de neimputabilitate, fiecare dintre acestea fiind tratată în profunzime, în cadrul unei secțiuni dedicate.

Al șaptelea capitol al lucrării cuprinde prezentarea și analiza detaliată a celei mai controversate forme de autorat mediat, respectiv autoratul mediat prin utilizarea unei structuri organizate de putere. Tema a fost abordată pe larg, pornind de la fundamentul dominației asupra faptei și mecanismul de control specific acestei forme de autorat mediat și continuând cu maniera în care a fost receptată și îmbrățișată jurisprudential. De asemenea, am acordat o atenție deosebită examinării condițiilor constitutive de autorat mediat în cazul utilizării unui sistem organizat de putere, pentru a stabili atât conținutul efectiv cât și caracterul necesar și concludența fiecăreia dintre acestea.

Pornind de la faptul că instituția juridică a autorului mediat a fost intens criticată în doctrina autohtonă, am abordat, în cadrul celui de-al optulea capitol, limitele intrinseci ale teoriei autorului mediat. Ne-am raportat, în acest sens, la particularitățile specifice infracțiunilor cu subiect activ special,

faptelor omisive, infracțiunilor ce pot fi săvârșite exclusiv în persoană proprie și celor din culpă, pentru a putea fi în măsură să evaluăm în mod obiectiv și exhaustiv atât meritele, cât și eventualele neajunsuri ale figurii juridice care face obiectul demersului nostru științific.

Cel de-al nouălea capitol al lucrării este alocat examinării comparative a autoratului mediat și instituției juridice considerate echivalente cu care se operează în dreptul românesc, aceea a participației impropriei, din perspectivă funcțională, în scopul evaluării avantajelor și dezavantajelor prezentate de fiecare dintre ele.

În cadrul celui de-al zecelea capitol ne-am extins atenția asupra unor aspecte care ar putea fi considerate mai degrabă adiacente, dar care sunt de o reală importanță practică în perspectiva unei eventuale preluări sau adaptări a instituției în dreptul nostru, respectiv regimul tentativei în cazul autoratului mediat. Am considerat că se impune ca această chestiune să fie tratată în mod expres și distinct, în virtutea faptului că regimul juridic al tentativei autorului mediat prezintă anumite particularități ce nu pot fi ignorate. Acestea, în lipsa unei abordări integrate și coerente, ar putea ridica probleme în aplicare, pe fondul inexistenței, în literatura de specialitate românească, a unor lucrări dedicate analizării problemelor specifice tentativei în cazul autoratului mediat.

Cel de-al unsprezecelea capitol este dedicat analizării accesorieității participației în cazul autoratului mediat și elucidării efectelor concrete ale acesteia. Și de această dată, am ales să tratăm chestiunea menționată anterior, în pofida caracterului său adiacent temei principale abordate, apreciind că este necesară sublinierea unor particularități specifice autoratului mediat, în această privință, în lipsa unor poziții doctrinare care să fi clarificat, în prealabil, aspectele în cauză.

În sfârșit, în cadrul celui de-al doisprezecelea capitol am formulat concluziile demersului științific întreprins și ale întregii cercetări efectuate. Am conchis că figura juridică a autorului mediat este departe de a fi o ficțiune, așa cum se susține, cu îndârjire, de un sector doctrinar din România.

Desigur că în situația evaluării posturii specifice autorului mediat prin prisma teoriei obiectiv – formale, conform căreia autor este doar acela care comite, în mod nemijlocit, fapta prevăzută de legea penală, realizând acte de executare tipice, autorul mediat va apărea drept o ficțiune. În cadrul unei atare configurații doctrinare, autorul execută nemijlocit, iar orice alt intervenient în demersul infracțional va fi participant. Drept urmare, este clar că teoria obiectiv – formală nu lasă loc pentru o a treia categorie, aceea a unui autorat fără acte de executare, pentru că el este, deja, înglobat în aria cuvenită participației.

Ceea ce nu înțeleg, însă, aceia care fac o astfel de evaluare, este faptul că autoratul are un caracter primar, acesta fiind stabilit exclusiv pe baza criteriului de determinare a autoratului utilizat, iar nu în raport cu participația. Altfel spus, viabilitatea sau rațiunea figurii juridice a autorului mediat nu trebuie și nu poate fi evaluată prin prisma unei teorii care îl exclude în mod expres. Dimpotrivă, trebuie

determinat dacă nu cumva această figură juridică surprinde o fațetă primară a noțiunii abstracte de autorat, ce reclamă adoptarea unei teorii care îi recunoaște și acomodează existența.

Pe parcursul cercetării am constatat că nu poate fi negată existența unui substrat prejudicial primordial univoc aferent conceptului de autor, distinct de cel atribuit, în virtutea autonomiei conceptuale a dreptului, ca o consecință a îmbrățișării unei anume teorii determinate. Autorul faptei este, prin esență, figura centrală a demersului infracțional, în sensul că el decide asupra sorții faptei comise, iar aceasta se află, prin excelență, într-o relație de dependență față de el. Așadar, deși există multiple modalități posibile de abordare a acestei chestiuni – în sensul în care supremația poate fi evaluată în funcție de elemente de fapt, de drept sau chiar raportat la o combinație a ambelor categorii – este clar că, într-o exprimare concisă, autor poate fi numai acela care deține controlul asupra faptei.

Elementul central determinant în identificarea autoratului în cadrul teoriei dominației asupra faptei îl constituie, după cum rezultă chiar din denumire, deținerea controlului asupra demersului infracțional. Această teorie are, la rândul său, mai multe modalități de exprimare posibile, în funcție de criteriul concret evaluat pentru a decide cu privire la controlul exercitat. Unele dintre ele se pretează a fi utilizate numai în ceea ce privește faptele comise intenționat, pe când altele – cum sunt teoria apartenenței faptei sau cea a dominației asupra riscului – permit valorificarea unor criterii unice de determinare a autoratului, atât pentru faptele intenționate cât și pentru cele din culpă.

Într-o exprimare concisă a ideii directoare a dominației asupra faptei, caracterul primar al autoratului se reflectă în modalitatea prin care legiuitorul a înțeles să reglementeze teoria generală a infracțiunii și elementele constitutive ale ilicitului penal. Indiferent de modalitatea în care este exprimată doctrinar această realitate, este evident că elementele constitutive ale infracțiunii configurează conceptul de autor și conținutul noțiunii de dominație asupra faptei.

Astfel, pentru a putea fi autor, intervenientul trebuie să îndeplinească cerințele impuse expres prin norma de incriminare, iar pentru a domina fapta trebuie să dețină controlul asupra formei de materializare a ilicitului penal. *Prima facie*, cel care comite fapta în mod nemijlocit deține controlul asupra actului de executare, iar în măsura în care legea îl disculpă pentru intervenția sa, persoana din umbră, care acționează într-o manieră eficientă juridic, în sensul îndeplinirii criteriilor necesare pentru a putea răspunde penal – deține controlul asupra primului și, implicit, asupra faptei.

Am identificat o structură esențialmente tripartită a potențialelor pârghii ale dominației exercitate de persoana din umbră asupra faptei, în sensul în care controlul asupra comiterii acesteia poate fi dobândit prin constrângere, prin eroare sau prin utilizarea unui aparat organizat de putere care asigură îndeplinirea ordinelor în mod cvasi-automat.

Atunci când vorbim despre constrângere, controlul asupra faptei va fi evaluat în funcție de limita normativă dincolo de care legea consideră că nu mai este exigibilă adoptarea de către victima constrângerii a unui comportament conform ordinii juridice.

În cazul erorii, în schimb, va avea prioritate caracterul eficient al acesteia din punct de vedere faptic, indiferent dacă este vincibilă sau invincibilă. Motivul este acela că o persoană care nu înțelege semnificația concretă a faptelor sale nu domină, în realitate, forma concretă de manifestare a ilicitului penal, ci numai pe aceea percepută, chiar dacă eroarea sub imperiul căreia operează îi poate fi reproșată. Caracterul esențial al erorii depinde, în cadrul acestor coordonate teoretice, de influența pe care o are asupra formei concrete de manifestare a ilicitului penal – dacă aceasta din urmă corespunde cu percepția celui aflat în eroare, sub aspectul motivației directe a conduitei sale tipice, atunci eroarea are caracter neesențial, iar în caz contrar, joacă un rol esențial și configurativ de autorat mediat.

Exprimată altfel, această idee reflectă faptul că diferența fundamentală între participație și autoratul mediat constă în asumarea liberă a rezoluției infracționale concretizate sau, dimpotrivă, ca urmare a constrângerii sau erorii. Dacă autorul nemijlocit acționează în cunoștință de cauză, având reprezentarea formei concrete de materializare a faptei și acceptând în mod liber să o comită împreună cu terțul, atunci vom avea participație. Dacă, în schimb, autorul nemijlocit nu își însușește în mod liber și în cunoștință de cauză rezoluția infracțională, fie acționând împotriva voinței sale, fie neștiind că, de fapt, îndeplinește planul persoanei din umbră, ale cărei implicații concrete nu le înțelege, vom avea o ipoteză de autorat mediat.

În cazul comiterii faptei prin intermediul unui aparat organizat de putere, controlul asupra faptei este conferit de caracteristicile aparatului, care pe baza subordonării ierarhice stricte, a unui număr mare de potențiali executanți nemijlociți fungibili și a disocierii față de ordinea juridică, asigură celor aflați la conducerea acestuia un mecanism cvasi-automat de îndeplinire a comenzilor infracționale emise, înlăturând relevanța concretă a conduitei adoptate la nivel individual de unul sau altul dintre potențialii executanți.

Pe baza acestor constatări am evaluat, punctual, fiecare modalitate de comitere a faptei în forma autoratului mediat, remarcând că această figură juridică oferă soluții adecvate pentru mai multe ipoteze care sunt, pur și simplu, inabordabile, în afara sistemului de coordonate aferent teoriei autorului mediat. Am văzut, astfel, cum instituția juridică a autorului mediat permite atribuirea judicioasă a răspunderii penale persoanei care determină ori asistă un terț la comiterea unei fapte care, în raport cu acesta, este atipică.

Am constatat, de asemenea, că în literatura noastră de specialitate, care respinge vehement teoria autorului mediat, a fost construită doctrinar o ficțiune juridică menită să acopere, măcar parțial,

vidul legislativ creat prin utilizarea participației impropriei - teoria comiterii omorului prin fapta victimei.

O altă ipoteză căreia participația improprie nu îi furnizează nicio rezolvare este aceea în care fapta este săvârșită prin plasarea unui terț în postura de a acționa în condițiile unei cauze justificative. În dreptul nostru, cel care orchestrează comiterea faptei în condițiile unei cauze justificative, în calitatea sa de participant la o faptă care nu este antijuridică, nu răspunde penal, beneficiind de efectele justificative ale cauzei în virtutea căreia a acționat autorul. Utilizând teoria dominației asupra faptei, o astfel de persoană răspunde ca autor mediat al faptei săvârșite în condițiile cauzei justificative orchestrate de ea.

Cercetarea desfășurată ne-a condus la aceeași concluzie și în cazul săvârșirii prin plasarea unui terț în postura de a comite fapta în condițiile unui caz fortuit, ori al celor comise prin valorificarea cazului fortuit în condițiile căruia acționează terțul. Și în această variantă, care constituie o ipoteză clară de autorat mediat, cel dintâi ar rămâne nepedepsit, în cazul utilizării instituției participației impropriei. Deși o parte a doctrinei susține opusul, în virtutea dispozițiilor art. 23 alin. (2) Cod penal este clar că participantul la o faptă comisă în condițiile unui caz fortuit nu va răspunde penal pentru conduita sa, la fel ca autorul acesteia.

Ne-am îndreptat atenția, totodată, și asupra criticilor formulate la adresa instituției autorului mediat în doctrina din România, care a respins categoric teoria, susținând că ar conduce la soluții de-a dreptul absurde. Verificând temeinicia acestor afirmații, am constatat că soluția adoptată în sistemele care operează cu figura autorului mediat nu este nici pe departe la fel de absurdă cum este făcută să pară de către opozanții adoptării teoriei analizate. Dimpotrivă, maniera de abordare a ipotezei infracțiunilor cu subiect activ special este pe cât de simplă, pe atât de elegantă și coerentă. Orice astfel de infracțiuni, în cazul cărora legea stabilește elemente particulare determinate pentru caracterizarea unei conduite ca având caracter penal, sunt considerate infracțiuni de încălcare a unor obligații extrapenale specifice. În consecință, problema autoratului și participației este soluționată facil, în concordanță cu rațiunea valorificată de legiuitor cu ocazia incriminării conduitei, conform criteriului apartenenței obligației - atunci când în comiterea faptei sunt implicați un *intraneus* și un *extraneus*, autor este acela care încalcă obligația specială extrapenală în considerarea căreia fapta are caracter infracțional.

De asemenea, examinând îndeaproape situația infracțiunilor ce pot fi comise numai în persoană proprie, am ajuns la concluzia că și în cazul operării cu teoria autorului mediat, maniera de soluționare a situațiilor în care se comit fapte *de propria mano* este, în realitate, identică celei la care conduce folosirea instituției participației impropriei, fără a se crea un blocaj în aplicarea coerentă a legii penale.

În sfârșit, am constatat că teoria autorului mediat, ca expresie a teoriei dominației asupra faptei, furnizează un instrument juridic inexistent în afara acesteia, original și de o importanță capitală în combaterea infracționalității în masă – posibilitatea recunoașterii comiterii faptei prin utilizarea unui sistem organizat de putere. Într-adevăr, specificul criminalității comise în masă, de natura infracțiunilor de genocid, crimelor împotriva umanității sau crimelor de război, spre exemplu, dovedește insuficiența operațională a formelor clasice de autorat și participație, inapte să reflecte realitatea dinamicii aflate la baza desfășurării demersului infracțional, în astfel de cazuri.

Fiabilitatea teoretică și utilitatea practică incontestabilă a acestei forme *sui generis* de autorat mediat este atestată de succesul jurisprudențial de care se bucură pe plan mondial. Teoria s-a impus prin fundamentele teoretice solide și eleganța mecanismelor constitutive, care înglobează esența definitorie a criminalității comise în masă de către actori ce acționează din birou, în virtutea deținerii avatarurilor puterii în cadrul unei atare organizații. În consecință, în prezent ea ocupă rolul central în cadrul oricăror proceduri privitoare la astfel de fapte, fiind principala formă a autoratului utilizată de Curtea Penală Internațională de la Haga în determinarea și atribuirea răspunderii conducătorilor pentru faptele comise prin aparatul de stat.

Rezultatul cercetării noastre este, indubitabil, acela că teoria autorului mediat nu reprezintă numai o alternativă viabilă pentru instituția participației improprii utilizate la nivel național, ci mult mai mult decât atât. Pe lângă faptul că aceasta nu conduce, nici pe departe, la soluții aberante juridic, nici nu lasă nepedepsite comportamente care au un vădit caracter infracțional. Dimpotrivă, după cum am arătat, numai participației improprii îi pot fi reproșate aceste neajunsuri, ca urmare a insuficienței funcționale a criteriului subsidiar utilizat, expresie a accesorieității sale, care leagă în mod indisolubil participația de comiterea unei fapte tipice și antijuridice.

În plus, teoria autorului mediat are avantajul de a integra în mod organic ipoteze clare de comitere a unei infracțiuni, fără a fi necesară recurgerea la ficțiuni juridice care contravin chiar criteriilor primare de determinare a autoratului utilizate sau reglementării exprese în vigoare, încălcând principiul legalității.

Unicul impediment real existent, în prezent, în calea adoptării teoriei autorului mediat pe plan intern îl reprezintă dispozițiile art. 46 Cod penal, care consacră normativ teoria obiectiv – formală, ostilă figurii juridice corespunzătoare comiterii faptei în mod indirect, prin intermediul unei alte persoane. În lipsa acestui text de lege sau ca urmare a modificării sale, nu există piedici substanțiale în calea preluării și adaptării teoriei la sistemul de drept autohton.

În ceea ce privește impedimentele de ordin doctrinar, bazate pe înclinația literaturii de specialitate de a rămâne ancorată în coordonatele teoretice uzuale utilizate, devenite astfel tradiționale

în peisajul juridic național, acestea nu reprezintă un veritabil obstacol în calea îmbrățișării figurii juridice analizate.

Pentru a face loc adoptării figurii juridice a autorului mediat este suficientă renunțarea la dispozițiile art. 46 și la cele ale art. 52 Cod penal. Cu toate acestea, pentru a nu lăsa loc unor noi și efervescente dezbateri doctrinare legate de modelul de autor îmbrățișat de legiuitor, *de lege ferenda* ar fi preferabilă configurarea sa normativă, în formularea lui primordială – *sunt auctori aceia care comit facta ei inșiși, împreună, sau prin intermediul altei persoane de care se folosesc ca de un instrument*.

Desigur că atât doctrina cât și jurisprudența ar putea să opteze, în continuare, pentru instituția participației improprie, în detrimentul autoratului mediat, ceea ce reprezintă o expresie a liberalismului juridic. Totuși, ne-am propus să ne asigurăm că orice eventuale viitoare discuții teoretice legate de această temă vor avea la bază o perspectivă completă și corectă asupra caracteristicilor definitorii ale celeilalte variante existente, aceea a autoratului mediat. Numai astfel eventuala opțiune exprimată în favoarea participației improprie, în virtutea unei afinități pentru această instituție devenită, deja, tradițională în dreptul nostru, ar putea fi înțeleasă și asumată ca atare, iar nu în baza unei superiorități funcționale închipuite, inexistentă în realitate, sau a unor pretinse neajunsuri metodologice fundamentale ale teoriei autorului mediat.

CUPRINS

INTRODUCERE	- 1 -
Capitolul I. Autoratul și autorul mediat	- 17 -
Secțiunea I. Definirea conceptului de autor în dreptul penal	- 17 -
1. Caracterul primar al autoratului	- 17 -
2. Sisteme de clasificare a subiecților activi	- 20 -
2.1 Sistemul unitar	- 20 -
2.2 Sistemul diferențiator	- 22 -
3. Teorii de diferențiere între autor și participanți	- 23 -
Secțiunea II. Figura juridică a autorului mediat	- 27 -
1. Autoratul mediat și expresia sa normativă	- 27 -
2. Conținutul noțiunii de autor mediat	- 31 -
3. Autoratul mediat – o alternativă la participația improprie?	- 33 -
4. Modelul teoretic și identitatea normativă a autoratului mediat	- 38 -
5. Dependența de coordonatele teoretice ale sistemului cu care se operează	- 43 -
5.1 Caracterul prejudic al autoratului mediat și verificarea acomodării acestuia de către diversele teorii	- 44 -
5.2 Premisele formulării și utilizării teoriei autorului mediat	- 47 -
Capitolul II. Autorul mediat și teoriile de determinare a autoratului	- 50 -
Secțiunea I. Conceptul unitar de autor	- 50 -
1. Conceptul unitar formal	- 51 -
2. Conceptul unitar funcțional	- 52 -
Secțiunea II. Conceptul extensiv de autor	- 53 -
1. Conceptul extensiv – obiectiv	- 54 -
2. Conceptul extensiv – subiectiv	- 56 -
2.1 Conceptul extensiv – subiectiv conform teoriei intenției	- 57 -
2.2 Conceptul extensiv – subiectiv conform teoriei interesului	- 59 -
Secțiunea III. Conceptul restrictiv de autor	- 60 -

1. Teoriile obiectiv – formale	- 61 -
1.1 Teoria obiectiv – formală – prin realizarea unor acte de executare	- 62 -
1.2 Teoria obiectiv – formală – prin realizarea tipicității	- 65 -
2. Teoria pur obiectivă – teoria acțiunii semnificative	- 66 -
3. Teoriile obiectiv – materiale	- 69 -
3.1 Teoria caracterului necesar al aportului causal	- 69 -
3.2 Teoria simultaneității	- 70 -
3.3 Teoria cauzalității fizice și a cauzalității psihice	- 71 -
3.4 Teoria supraordinării autorului și subordonării participanților	- 73 -
4. Teoria dominației asupra faptei	- 74 -
4.1 Expresia primordială a teoriei dominației asupra faptei – concepția ortodoxă formulată de Roxin	- 75 -
4.1.1 Principii generale ale teoriei dominației asupra faptei formulată de Roxin	- 76 -
4.1.2. Criterii de determinare a tipurilor de autorat conform teoriei lui Roxin	- 78 -
4.2 Expresii heterodoxe ale teoriei dominației asupra faptei	- 81 -
4.2.1 Teoria apartenenței faptei formulată de Mir Puig	- 81 -
4.2.2 Teoria determinării obiective și pozitive a faptei formulată de Luzón Peña și Díaz y García Conlledo	- 83 -
4.2.3 Teoria dominației asupra riscului formulată de Bolea Bardón	- 84 -
4.2.4 Teoria normativă a dominației asupra faptei a lui Feijóo Sánchez	- 86 -
Capitolul III. Fundamentul autoratului mediat - dominația asupra voinței	- 89 -
Secțiunea I. Controlul asupra voinței de a acționa	- 89 -
1. Semnificația și efectele neimputabilității în planul determinării autoratului	- 90 -
2. Modalități de exercitare a dominației asupra voinței de a acționa	- 93 -
Secțiunea II. Dominația asupra voinței prin constrângere	- 96 -
1. Mecanismul de control asupra voinței de a acționa a autorului material	- 96 -
2. Eficacitatea juridică a constrângerii exercitate ca temei al dominației asupra voinței de a acționa	- 99 -

2.1 Teza caracterului constitutiv de autorat mediat al dominației factuale prin constrângere	- 99 -
2.2 Teza dominației exercitate în virtutea regimului normativ al constrângerii	- 102 -
Secțiunea III. Dominația asupra voinței exercitată în virtutea utilizării unei erori a executantului nemijlocit	- 106 -
1. Noțiunea de supradeterminare finală a cursului causal	- 107 -
2. Mecanismul de control asupra faptei specific valorificării erorii autorului material	- 110 -
3. Clasificarea graduală a erorii și treptele de control asupra faptei	- 116 -
4. Tipurile de erori și efectul acestora	- 119 -
Secțiunea IV. Dominația exercitată asupra voinței în cazul utilizării unei persoane iresponsabile sau parțial iresponsabile	- 122 -
1. Deficitul derivă dintr-o insuficiență a factorului intelectual	- 123 -
2. Deficitul derivă dintr-o insuficiență a factorului volitiv	- 126 -
3. Ipoteza comiterii unor fapte auto-vătămătoare de către o persoană iresponsabilă	- 128 -
Capitolul IV. Limitele controlului exercitat asupra voinței autorului material	- 132 -
Secțiunea I. Deficitul intelectual survenit în cazul persoanei din umbră	- 132 -
1. Necunoașterea deținerii pârghiilor de control specifice	- 132 -
2. Convingerea eronată cu privire la deținerea pârghiilor de control specifice	- 137 -
Secțiunea II. Deficitul volitiv survenit în cazul persoanei din umbra	- 140 -
Secțiunea III. Excesul instrumentului și schimbarea de către acesta a obiectului juridic al faptei săvârșite	- 142 -
Capitolul V. Autoratul mediat când autorul nemijlocit acționează în condițiile unei cauze justificative.....	- 145 -
Secțiunea I. Considerații asupra relevanței diferitelor forme de manifestare ale autoratului mediat	- 145 -

1. Importanța diferențelor conceptuale între cauzele justificative și cauzele de neimputabilitate	- 145 -
2. Specificul autoratului mediat când autorul material acționează în condițiile unei cauze justificative	- 148 -
3. Posibilitatea utilizării unei cauze justificative ca formă de control al voinței de a acționa a unui terț	- 150 -
4. Fundamentul teoretic al mecanismelor care asigură dominația asupra faptei în ipoteza utilizării unor cauze justificative pentru determinarea autorului material să comită fapta vizată	- 152 -
5. Teza autoratului nemijlocit în ipoteza utilizării cauzelor justificative pentru comiterea faptei	- 156 -
6. Resorturile concrete care asigură dominația persoanei din umbră în cazul utilizării cauzelor justificative	- 161 -
Secțiunea II. Ipoteza în care autorul nemijlocit acționează în stare de legitimă apărare	- 164 -
1. Temeiul dominației asupra voinței terțului de a acționa	- 165 -
2. Deținerea controlului asupra acțiunii de apărare prin exercitarea controlului asupra atacului injust	- 168 -
3. Caracterul irelevant al libertății de alegere de care se bucură autorul acțiunii de apărare	- 171 -
4. Consecințele excesului de apărare asupra reținerii autoratului mediat	- 174 -
5. Ipoteza exercitării apărării prin intermediul unui animal	- 177 -
6. Ipoteza în care agentul doar profită de preexistența stării de legitimă apărare ...	- 179 -
6.1 Suprapunerea unei alte forme de control asupra voinței de a acționa a autorului apărării	- 179 -
6.2 Consecințele manierei în care se manifestă implicarea agentului în demersul întreprins în apărare	- 184 -

Secțiunea III. Ipoteza în care autorul nemijlocit acționează în stare de necesitate	- 186 -
1. Temeiul controlului exercitat de agent asupra autorului acțiunii de salvare	- 187 -
2. Consecințele excesului acțiunii de salvare asupra reținerii autoratului mediat	- 191 -
3. Ipoteza în care agentul doar profită de preexistența unei stări de necesitate	- 193 -
3.1 Suprapunerea unei alte forme de control asupra voinței de a acționa a autorului acțiunii de salvare	- 194 -
3.2 Consecințele modalității concrete în care se manifestă implicarea agentului în demersul de salvare	- 195 -
Secțiunea IV. Ipotezele în care autorul nemijlocit acționează în exercitarea unui drept sau în îndeplinirea unei obligații	- 196 -
1. Mecanismul specific de control asupra voinței de a acționa a autorului nemijlocit	- 196 -
1.1 Exercițarea unui drept de către autorul nemijlocit	- 197 -
1.2 Îndeplinirea unei obligații de către autorul nemijlocit	- 199 -
2. Caracterul ineficace al demersurilor agentului în situația existenței unei voinței infracționale proprii a autorului nemijlocit	- 202 -
3. Autoratul mediat prin impunerea unei obligații în calitate de autoritate competentă	- 202 -
4. Ipoteza în care agentul doar profită de preexistența circumstanțelor care determină comiterea faptei în exercitarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații	- 206 -
Secțiunea V. Ipoteza în care autorul nemijlocit acționează cu consimțământul victimei	- 208 -
1. Mecanismul de control în cazul valorificării consimțământului victimei	- 209 -
2. Valorificarea unei erori pentru obținerea consimțământului sau asupra existenței consimțământului victimei	- 210 -
3. Obținerea consimțământului prin constrângere	- 213 -

4. Ipoteza în care agentul doar profită de preexistența consimțământului victimei, denaturându-i sensul	- 214 -
Capitolul VI. Autoratul mediat când autorul nemijlocit acționează în condițiile unor cauze de neimputabilitate	- 217 -
Secțiunea I. Constrângerea fizică.....	- 217 -
1. Fundamentul dominației exercitate asupra faptei prin utilizarea constrângerii fizice	- 217 -
2. <i>Vis absoluta</i>	- 218 -
2.1 Efecte derivate din concepția asupra acțiunii – autorat direct sau mediat?	- 218 -
2.2 Mecanismul de control în cazurile de <i>vis absoluta</i>	- 223 -
3. <i>Vis compulsiva</i>	- 224 -
3.1 Paralelismul cu mecanismul de control asupra faptei	- 224 -
3.2 Valorificarea unei constrângeri fizice de tipul <i>vis compulsiva</i> , preexistente	- 225 -
Secțiunea II. Constrângerea morală	- 226 -
1. Fundamentul dominației exercitate prin constrângere morală	- 226 -
1.1 Unicitatea modului de înlăturare a pericolului grav cu care se amenință	- 227 -
1.2 Caracterul univoc al motivului exercitării constrângerii morale	- 228 -
2. Ipoteza valorificării unei constrângeri morale preexistente	- 229 -
Secțiunea III. Excesul neimputabil	- 231 -
1. Fundamentul dominației exercitate în cazul comiterii faptei de către persoana utilizată drept instrument în condițiile unui exces neimputabil	- 231 -
2. Suprapunerea unei erori în contextul comiterii faptei în condițiile cauzei justificative	- 232 -
Secțiunea IV. Minoritatea executantului nemijlocit	- 236 -
1. Fundamentul dominației exercitate asupra unui minor care nu răspunde penal ..	- 236 -
2. Natura mecanismului de control în funcție de tipul deficitului psihic concret ...	- 238 -
2.1 Deficitul intelectual al minorului	- 238 -
2.2 Deficitul volitiv al minorului	- 239 -

3. Instrumentarea minorilor în sensul comiterii unor fapte auto-vătămătoare	- 240 -
3.1 Mecanismul de instrumentare în cazul faptelor auto-vătămătoare	- 241 -
3.2 Soluția incriminării distincte a formei agravate a determinării sau înlesnirii sinuciderii	- 243 -
Secțiunea V. Iresponsabilitatea	- 246 -
1. Fundamentul dominației exercitate asupra unui iresponsabil	- 246 -
2. Deficitul intelectual al terțului iresponsabil	- 247 -
3. Deficitul volitiv al terțului iresponsabil	- 247 -
Secțiunea VI. Intoxicația	- 249 -
1. Fundamentul dominației exercitate asupra unui terț intoxicat	- 249 -
2. Autoratul mediat în raport cu regimul <i>actio libera in causa</i>	- 251 -
2.1 Ipoteza în care terțul își provoacă starea de iresponsabilitate în scopul comiterii faptei	- 253 -
2.2 Ipoteza în care terțul își provoacă starea de iresponsabilitate fără a fi urmărit săvârșirea faptei, dar prevăzând și acceptând posibilitatea comiterii ei	- 254 -
2.3 Ipoteza în care terțul își provoacă starea de iresponsabilitate din culpă sau fără a prevedea, deși putea și trebuia să prevadă că în această stare va comite o infracțiune	- 255 -
2.4 Ipoteza în care terțul își provoacă starea de iresponsabilitate fără să fi putut sau să fi trebuit să prevadă posibilitatea comiterii faptei	- 256 -
Secțiunea VII. Eroarea	- 257 -
1. Fundamentul dominației exercitate în temeiul erorii sub imperiul căreia operează terțul utilizat drept instrument	- 257 -
2. Controlul secvențial asupra faptei în funcție de planul asupra căruia se răsfrânge eroarea	- 259 -
2.1 Terțul acționează din culpă fără prevedere sau fără vinovăție, ca urmare a consecințelor erorii	- 260 -
2.2 Terțul comite fapta din culpă cu prevedere	- 264 -

2.3 Terțul acționează intenționat, însă fără a avea conștiința ilicitului	- 267 -
2.4 Terțul crede că acționează în condițiile unei cauze de inexigibilitate	- 272 -
2.5 Terțul acționează sub imperiul unei erori neesențiale	- 275 -
2.5.1 Eroarea asupra obiectului acțiunii - <i>error in objecto, error in persona</i>	- 276 -
2.5.1.1 Caracterul esențial al erorii din perspectiva raportului existent între persoana din umbră și terțul utilizat drept instrument	- 276 -
2.5.1.2 Ipoteza <i>error in objecto</i>	- 278 -
2.5.1.3 Efectul suprapunerii unor erori subsecvente	- 279 -
A) Efectele erorii trebuie analizate în funcție de fiecare subiect activ în parte	- 280 -
B) Diferența funcțională față de ipoteza utilizării participației impropriei	- 282 -
C) Natura erorii trebuie analizată în funcție de fiecare subiect activ în parte	- 287 -
D) Efectele raportării fiecărui subiect activ la alt rezultat al faptei comise	- 290 -
2.5.2 Eroarea asupra motivelor determinante ale comiterii faptei	- 292 -
2.5.3 Eroarea asupra unor circumstanțe sau elemente circumstanțiale ale faptei	- 294 -
2.6 Ipoteza în care executantul comite o faptă care raportat la persoana sa este atipică	- 296 -
Secțiunea VIII. Cazul fortuit	- 300 -
Capitolul VII. Teoria structurii organizate de putere	- 303 -
Secțiunea I. Criterii de determinare potrivit lui Roxin	- 305 -
1. Fundamentul dominației asupra faptei în cazul aparatului organizat de putere ..	- 306 -
2. Critici generale formulate la adresa formei de dominație propuse	- 307 -
3. Mecanismul de control specific aparatului organizat de putere	- 310 -
4. Condițiile constitutive de autorat în cazul utilizării unui aparat organizat de putere	- 314 -
Secțiunea II. Receptarea jurisprudențială a teoriei	- 320 -
1. Teoria sistemului organizat de putere în jurisprudența națională a statelor	- 320 -
1.1 Zidul Berlinului	- 321 -
1.2 Juntele militare din Argentina	- 322 -

1.3 Alberto Fujimori	- 323 -
2. Preluarea teoriei aparatului organizat de putere în jurisprudența Curții Penale Internaționale	- 324 -
2.1 Thomas Lubanga Dyilo	- 325 -
2.2 Germain Katanga și Mathieu Ngudjolo Chui	- 327 -
Secțiunea III. Condițiile constitutive de autorat mediat în cazul utilizării unui aparat organizat de putere	- 328 -
1. Caracterul fungibil sau interșanjabil al executantului	- 328 -
1.1 Irelevanța libertății decizionale de care se bucură executantul nemijlocit	- 329 -
1.2 Criterii de evaluare a îndeplinirii condiției fungibilității executanților	- 333 -
1.2.1 Dacă executarea presupune întrunirea unor condiții speciale – cunoștințe, aptitudini, acces la victime, etc. – nu este îndeplinită condiția fungibilității executantului	- 336 -
1.2.2 Dacă în situația concretă în care ar trebui adusă la îndeplinire comanda conducătorului, există doar un număr restrâns de membri ai organizației la fața locului, în măsură să asigure executarea acesteia – fungibilitatea se analizează în ansamblu	- 339 -
1.3 Caracterul unitar al demersului infracțional ordonat din perspectiva conducătorului aparatului organizat de putere	- 343 -
2. Subordonarea și structura ierarhică a aparatului organizat de putere	- 346 -
2.1 Necesitatea identificării unei structuri de comandă piramidale	- 346 -
2.2 Comiterea faptei prin intermediul aparatului, iar nu printr-un membru anume	- 349 -
2.3 Situația comandanților intermediari din cadrul aparatului de putere	- 352 -
2.3.1 Dominația asupra faptei presupune controlul asupra organizației însăși	- 355 -
2.3.2 Autonomia conceptuală a aparatului organizat de putere	- 357 -
2.3.3 Exercițarea unui control propriu asupra unui aparat organizat de putere	- 360 -
a) ordinul de executat, privind comiterea faptei concrete, a fost emis de la un nivel superior celui pe care se află poziționată persoana al cărui tip de răspundere îl analizăm,	

fără participarea acesteia din urmă în procesul decizional configurativ - complicitate	- 363 -
b) ordinul de executat, privind comiterea faptei concrete, deși a fost emis de la un nivel superior celui pe care se află poziționată persoana al cărui tip de răspundere îl analizăm, a fost configurat cu participarea acesteia din urmă la procesul decizional – autorat mediat	- 367 -
c) ordinul de executat, privind comiterea faptei concrete, nu provine de la un nivel superior celui pe care se află poziționată persoana al cărui tip de răspundere îl analizăm, ci este emis chiar de aceasta, în mod autonom – autorat mediat	- 371 -
3. Disocierea aparatului față de ordinea juridică	- 373 -
3.1 Supremația ordinii juridice înlătură dominația asupra faptei	- 374 -
3.2 Raportarea la ordinea juridică necontrolată de aparatul de putere, în cazul structurilor de natură statală – ordinea juridică internațională, drepturile fundamentale ale omului și dreptul natural	- 377 -
3.3 Modelul structurii organizate de putere de natură privată	- 382 -
a) Organizațiile infracționale la scară largă – Triadele, Yakuza, Cosa Nostra, cartelurile de droguri	- 383 -
b) Comiterea sporadică de infracțiuni în cadrul societăților înființate legal – inexistența unui aparat organizat de putere	- 383 -
4. Lipsa caracterului constitutiv autonom al presupusei condiții a dispoziției necondiționate a executantului către comiterea faptei	- 387 -
Secțiunea IV. Critica și amendamentele lui Osiel	- 391 -
Capitolul VIII. Limitele intrinseci ale autoratului mediat în configurația determinată de teoria dominației asupra faptei	- 394 -
Secțiunea I. Autoratul mediat în cazul infracțiunilor cu subiect activ special	- 394 -
1. Utilizarea unui criteriu dual de determinare a autoratului	- 394 -
a) Infracțiunile de dominație	- 395 -
b) Infracțiunile de încălcare a unor obligații	- 396 -

2. Valorificarea criteriului normativ de determinare a autoratului – autorul <i>intraneus</i>	- 398 -
.....	- 398 -
Secțiunea II. Autoratul mediat în cazul faptelor omisive	- 402 -
1. Apartenența la categoria infracțiunilor de încălcare a unor obligații	- 402 -
2. Irelevanța raportului de dominație în cazul infracțiunilor omisive	- 405 -
3. Determinarea autoratului pe baza criteriului normativ al titularului obligației ...	- 407 -
Secțiunea III. Infracțiunile ce pot fi săvârșite exclusiv <i>propria mano</i>	- 410 -
1. Obligații intim legate de persoană și comiterea în persoană proprie	- 410 -
2. Dependența soluției de rațiunea incriminării	- 412 -
Secțiunea IV. Autoratul mediat în cazul infracțiunilor din culpă	- 414 -
1. Răspunderea pentru rezultatul din culpă al unei conduite intenționate	- 414 -
2. Particularitățile faptelor din culpă – obligația de diligență și previzibilitatea	- 417 -
a) utilizarea conceptului unitar de autor în cazul culpei – restrângerea autoratului mediat exclusiv la ipoteza comiterii faptelor intenționate	- 417 -
b) utilizarea conceptului restrictiv de autor – criteriu unic de determinare a autoratului atât pentru faptele intenționate cât și pentru cele din culpă	- 421 -
3. Dominația asupra faptei comise din culpă	- 424 -
3.1 Răspunderea pentru consecințele neurmărite ale faptei intenționate dominate	- 426 -
3.2 Răspunderea pentru urmările cauzate din culpa persoanei din umbra	- 427 -
3.3 Dependența de teoria de determinare a autoratului utilizată	- 429 -
Capitolul IX. Avantajele și dezavantajele autoratului mediat comparativ cu instituția participației improprie	- 434 -
Secțiunea I. Perspectiva doctrinei române	- 434 -
1. Criticile – fictivitatea, infracțiunile cu subiect activ special și <i>propria mano</i>	- 434 -
2. Recunoașterea meritelor	- 435 -
Secțiunea II. Dezavantajele autoratului mediat	- 437 -
1. Autoratul mediat și infracțiunile cu subiect activ special	- 437 -
2. Autoratul mediat și infracțiunile ce se comit în persoană proprie	- 439 -

Secțiunea III. Avantajele autoratului mediat	- 440 -
1. Angajarea răspunderii penale a persoanei care comite fapta utilizând un terț al cărui comportament este atipic	- 441 -
2. Angajarea răspunderii penale a persoanei ce comite fapta prin intermediul unui terț care acționează în condițiile unei cauze justificative	- 442 -
3. Angajarea răspunderii penale a persoanei ce comite fapta prin intermediul unui terț care acționează în condițiile cazului fortuit	- 443 -
4. Permite atribuirea răspunderii în calitate de autor în cazul atrocităților comise în masă, prin utilizarea unui sistem organizat de putere	- 446 -
5. Răspunde mai îndeaproape imperativelor socio-juridice ale sistemului de drept penal	- 447 -
Capitolul X. Tentativa în ipoteza autorului mediat	- 451 -
Secțiunea I. Începerea executării în cazul autoratului mediat	- 451 -
1. Soluția individuală – a autorului mediat	- 454 -
a) în funcție de buna sau rea credință a terțului	- 454 -
b) în funcție de caracterul parțial sau complet al intervenției persoanei din umbră	- 455 -
c) în momentul finalizării demersurilor întreprinse de persoana din umbra	- 457 -
2. Soluția globală – a terțului utilizat drept instrument	- 460 -
3. Soluția intermediară	- 463 -
a) Varianta propusă de Roxin	- 463 -
b) Varianta lui Alcácer Guirao	- 464 -
c) Varianta lui Hernández Plasencia	- 465 -
Secțiunea II. Formele tentativei în cazul autoratului mediat	- 470 -
1. Aparenta suprapunere structurală dintre autoratul mediat și tentativa perfecta ..	- 470 -
2. Criterii de diferențiere între tentativa perfectă și cea imperfectă	- 471 -
Secțiunea III. Tentativa în cazul autoratului mediat prin utilizarea unui sistem organizat de putere	- 473 -
1. Debutul tentativei în cazul utilizării unui aparat organizat de putere	- 474 -

2. Devansarea momentului intervenției instrumentului, care nu este o persoană, ci aparatul organizat de putere în sine	476 -
Secțiunea IV. Desistarea și împiedicarea producerii rezultatului în ipotezele de autorat mediat	479 -
1. Natura juridică a desistării și împiedicării producerii rezultatului	479 -
2. Desistarea în ipoteza autoratului mediat clasic	480 -
2.1 Ipoteza în care terțul nu acționează cu intenție infracțională	481 -
2.2 Ipoteza în care terțul acționează, la rândul său, cu intenție infracțională	482 -
3. Desistarea în cazul utilizării unui sistem organizat de putere	485 -
4. Împiedicarea producerii rezultatului în ipotezele de autorat mediat clasic	487 -
4.1 Ipoteza în care terțul nu acționează cu intenție infracțională	487 -
4.2 Ipoteza în care terțul acționează cu intenție infracțională	489 -
5. Împiedicarea producerii rezultatului în cazul utilizării unui sistem organizat de putere	491 -
Capitolul XI. Accesorietața participației în cazul autoratului mediat	494 -
Secțiunea I. Limitele normative ale accesorietații participației	494 -
1. Semnificația participației penale	494 -
2. Legătura participației cu fapta comisă de autor, căreia i se alătură	495 -
Secțiunea II. Mecanismul de configurare a accesorietații participației în cazul autoratului mediat	496 -
1. Intervenția participantului se răsfrânge asupra persoanei din umbra	497 -
2. Intervenția participantului se răsfrânge asupra terțului utilizat drept instrument	498 -
2.1 Participația în ipotezele în care comportamentul terțului – instrument nu este prevăzut de legea penală	498 -
2.2 Participația în ipotezele în care terțul - instrument comite o faptă tipică, dar nu acționează cu intenție sau este un minor care nu răspunde penal ori un iresponsabil	500 -
2.3 Participația în ipotezele în care terțul – instrument acționează cu intenție	501 -

Capitolul XII. Concluzii	- 506 -
BIBLIOGRAFIE	- 517 -